

ГРИП

Регионална здравна инспекция - Русе 2022 г.

Отдел ПБПЗ/Д ОЗ

Отдел ПЕК/Д НЗБ

Грипните вируси са сериозна заплаха за човешкото здраве. Те са сред най-честите и значими причинители на респираторни инфекции с висока заболяемост и смърт.

Пандемията от SARS-CoV-2 показва катастрофалното въздействие и на нов респираторен вирус върху човешкото здраве, без да намалява значението на грипните вируси.

Грипните вируси имат епидемичен и пандемичен потенциал.

Първата документирана пандемия е от 1580 г., започва от Русия и обхваща Азия и Африка. Най-тежката грипна пандемия е през 1918-1920 г., известна като „Испански грип“ и в нея са починали 25-100 милиона души.

Грипни пандемии за последните 100 години:

- през 1918 г. "Испански грип" – причинена от вирус А (H1N1);
- през 1957 г. "Азиатски грип" – причинена от вируса А (H2N2);
- през 1968 г. "Хонгконгски грип" - вирусът е А (H3N2);
- през 1977 г. грипът е „руски“, а причинителят му е А (H1N1);
- през 2009 г. „свински грип“ - причинена от вирус А (H1N1).

КАКВО Е ЕПИДЕМИЯ И КАКВО ПАНДЕМИЯ?

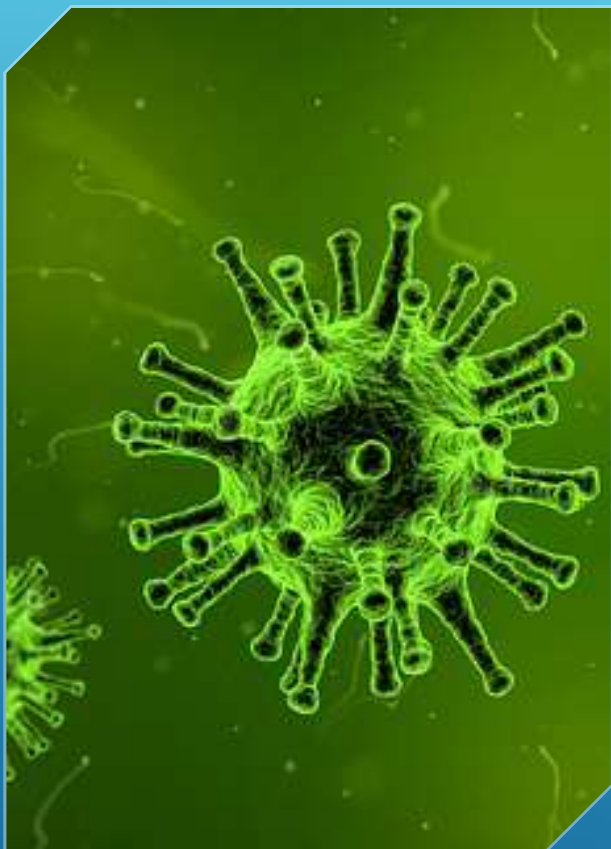

- ▶ За **епидемии** се говори при неочаквано, рязко нарастване на случаи от дадена болест до стойност над нормалната, засягаща голям брой хора и разпространена на голяма площ в страната.
- ▶ Разпространението на дадено заболяване по целия свят се обозначава като **пандемия**. Глобалното интензивно разпространение по света се обуславя на появата на нов подтип грипен вирус.

ГРИП

Названието „грип“ е въведено от Соваж (Sauvage) и води началото си от френската дума „agripper“ – обхващам. В някои страни се употребява името „influenza“ от латинската дума – „influre“ и от италианското названия „influenza di freddo“ = влияние на студа.

ЕТИОЛОГИЯ

Грипът е най-тежкото заболяване от групата на острите респираторни инфекции и може да се разпространява под формата на епидемии и пандемии. Грипът е заболяване със здравно, социално и икономическо значение. Официалната статистика на СЗО показва, че годишно се регистрират между 3 млн. и 5 млн. болни с тежка форма на грип и годишно между 250 хил. и 500 хил. са смъртните случаи в света.

Над сто вируса причиняват инфекциозни заболявания на горните дихателни пътища, но най-известен и разпространен е вирусът на грипа. Грипните вируси са три типа – А, В и С.

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ

Грипни вируси А и В циркулират повсеместно и обуславят ежегодни сезонни епидемии. През всеки грипен сезон доминира определен подтип А или тип В вирус, като се наблюдава и ко-циркуляция.

Грип С се открива по-рядко и предизвиква леки спорадични инфекции.

Епидемиите продължават 3-8 седмици в периода декември-март в северното полукълбо, а в южното – през май-август.

Грипните вируси са едни от най-изменчивите и бързо еволюиращи.

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ

Основният механизъм на предаване на инфекцията е въздушно-капковият – при кихане, кашляне и говор. Малките капчици заразен аерозол са важен фактор в разпространението на инфекцията.

Заразяване може да стане и при индиректен контакт с контаминирани със секрети повърхности и предмети и последваща самоинокулация.

Източник на инфекцията е болният човек, който отделя вируса в края на инкубационния период и 3-4 дни от началото на клиничната картина. Голямо епидемиологично значение като източник на заразата имат болните с леки и безсимптомни форми.

Възприемчивостта към грип е всеобща, контагиозният индекс е много висок (~100%). Боледуват хора от всички възрасти. Обикновено заболяват 5-10% от възрастното население и 20-30% от децата. Ежегодно се регистрират около 3 милиона случая на хоспитализирани от грипни заболявания и 250-500 000 смъртни случая.

При грипните епидемии често се наблюдава „Епидемична опашка“ от усложнения и висока смъртност предимно в рисковите групи, които представляват 25-30% от цялото население.

След преболеване се изгражда имунитет само спрямо конкретния щам, предизвикал заболяването.

КЛИНИЧНИ ПРОЯВИ

Инкубационният период на грипа е кратък – 1-3 дни (18-72 часа). Болният може да заразява 1 ден преди началото на симптомите до 2 дни след нормализиране на температурата (около 5 дни след първите симптоми). Най-често грипът започва без продромални признаци – остро и внезапно. Представя се главно с два синдрома – тоksiинфекциозен (ТИС) и катарален.

ТОКСИИНФЕКЦИОЗЕН СИНДРОМ

Грипът няма характерна температурна крива. **Температурата** обикновено се повишава бързо и още през първия ден достига високи стойности (до 40°C). Краткотрайна е – 3-4 дни. Нерядко е съпроводена с втрисане и студени тръпки по тялото. Възможно е повторно покачване след 4-5 дни и това най-често е свързано с развитие на усложнения.

Главоболие – има още в началото. Локализирано е в челната област, може да е силно и да е съпроводено с фотофобия. Персистира по време на фебрилния период и преминава с нормализиране на температурата.

Артромиалгии – болните се оплакват от болки в очните ябълки, особено при движение на очите, болки в мускулите на врата, на крайниците. Те преминават с подобряване на състоянието.

Диария – установява се при част от болните (по-често деца).

Други симптоми – болните са отпуснати, с безсилие, нерядко със световъртеж. Състоянието е сериозно засегнато и болните спазват постелен режим.

КАТАРАЛЕН СИНДРОМ

Катарални прояви може да са налице още в първите часове на заболяването, а може да се появят и по-късно. Изразяват се в болки в гърлото, дрезгав глас, суха, непродуктивна дразнеща кашлица, ретростернална болка като израз на трахеит.

При физикалния преглед се установява незадоволително общо състояние – болните са отпуснати, налице е палпаторна болезненост в мускулите, както и болка при движение.

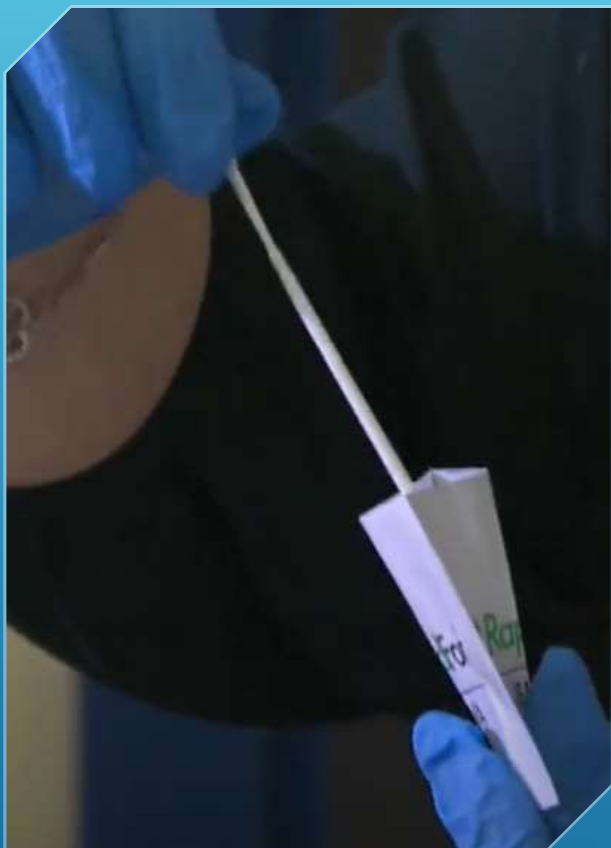
УСЛОЖНЕНИЯ

Тежестта на протичане на грип зависи от много различни фактори: възраст, общото състояние на организма преди болестта, забавено или неправилно проведено лечение и др. Застрашени са децата и хора в напреднала възраст със съществуващи заболявания и пациенти с понижени защитни сили. **Най-честите усложнения са следните:**

- от страна на дихателната система: **бронхит, бронхиолит, пневмония** (първична вирусна пневмония, вирусно-бактериална пневмония, вторична бактериална пневмония)
- от страна на сърдечно-съдовата система: **миокардит, перикардит, сърдечно-съдова недостатъчност, ритъмни и проводни нарушения.**
- от страна на нервната система: **енцефалит, менингит, менингоенцефалит, мозъчен оток, неврит, миелит.**
- други: **синусит, отит, остър гломерулонефрит, пиелонефрит, имунодефицитни състояния.**

Прогнозата на грип с настъпили усложнения е по-сериозна.

При първите симптоми на грип или друга остра респираторна инфекция болният задължително трябва да потърси лекарска помощ, за да бъде назначено адекватно лечение и да се проследи състоянието на пациента. Антибиотици се наложителни само, ако се касае за развитие на усложнение с бактериална инфекция. В никакъв случай не трябва да се прибегва до самолечение

ДИАГНОЗА

Клиничната диагноза се базира на субективните прояви, обективното изследване, епидемичната обстановка.

Култивирането на грипни вируси е бавен и трудоемък метод и днес се прилага предимно с научна цел.

Бърз, високоспецифичен и високочувствителен метод за доказване на грипни вируси е RT-PCR. Резултатът се получава в рамките на часове, може да се използва за установяване на вирусните субтипове.

Бързите антигенни тестове са евтини, лесни за употреба, съществуват и като комбинирани тестове, които откриват едновременно грип А и В, но са с по-ниска чувствителност.

Диагностично значение има още откриването на антитела в серум, изследван чрез различни методи.

ЛЕЧЕНИЕ

Целта на етиологичното лечение е да се прекрати размножаването на вируса. За най-добър ефект противовирусните медикаменти трябва да започнат да се приемат в рамките на 48 часа от началото на грипа.

Специфичните антивирусни медикаменти, за които се счита, че имат пряка активност срещу грип, се използват както за лечение на самото заболяване, така и за предпазване от него (с различни схеми на приложение и дозировка в зависимост от това дали се касае за лечение или профилактика). В България са разрешени за употреба **Тамифлу** (Озелтамивир) и **Реленца** (Занамивир). Приемането на тези препарати трябва да става само по лекарско предписание!

Антибиотиците не действат върху вирусите и не се използват за лечение на неусложнен грип. Те са ефикасни при бактериалните усложнения на грипа, някои от които могат да бъдат много сериозни.

През първите дни от болестта състоянието може да облекчи от симптоматичното лечение: температуропонижаващи и аналгетични препарати, медикаменти срещу кашлицата, витамин С и др.

ПРОФИЛАКТИКА

Грипът е социално-значимо заболяване, поради което подлежи на мониториране и контрол от Глобалната система за надзор и мерки против грипа към СЗО (Global Influenza Surveillance and Response System – GISRS). GISRS мониторира циркулацията на грипните вируси в света през годината, разпространението им сред хората, промените във вирусните антигени, откриването на нови изолати, получаване на вирусни изолати за разработване на противогрипни ваксини.

ПРОФИЛАКТИКА

Борбата с грип е трудна поради високата възприемчивост на населението към грип, бързината на разпространение вследствие на лесния механизъм на предаване на инфекцията и изменчивостта на грипния вирус. **Най-сигурният начин да се предпазим от грип е да се ваксинираме.**

ПРОФИЛАКТИКА

Специфичната профилактика чрез своевременна имунизация с противогрипни ваксини е най-ефикасната мярка за предпазване от тази тежка инфекция.

Ваксинацията е важна, защото предотвратява усложненията и прекратява предаването на заразата на други хора.

Когато се имунизираме, ние предпазваме не само себе си, но и семейството, приятелите и колегите си.

ПРОФИЛАКТИКА

Противогрипните ваксини се произвеждат ежегодно и са съобразени с циркулиращите грипни щамове по указание на Световната здравна организация (СЗО).

Противогрипните ваксини се препоръчват за ежегодна имунизация в периода преди епидемичния подем на заболяемостта от грип и ОРЗ.

След поставяне на ваксина са необходими средно около 2-3 седмици, за да може организмът да си изработи специфичните защитни антитела срещу заболяването.

Всяка сезонна противогрипна ваксина съдържа антигени, представляващи три (тривалентна ваксина) или четири (четиривалентна ваксина) щамове на грипния вирус: един щам от тип А подтип H1N1, един щам от тип А подтип H3N2 и един или два щамове от грипен вирус тип В.

Ваксината не предпазва от всеки щам грип, а е ефективна само срещу щамовете на вируса, които съответстват на ваксината.

Ваксините срещу грип стимулират производството на антитела в организма, който се бори с вируса на грип. Когато вирусът навлезе в човек, който е бил ваксиниран, антителата атакуват и убиват вируса и предотвратяват инфекцията. Антителата са произведени срещу специфични щамове на вируса, съдържащи се в годишната ваксина.

ПРОФИЛАКТИКА

ИМУНИЗАЦИЯТА ПРОТИВ ГРИП СЕ ПРЕПОРЪЧВА НА:

1. Всички **лица, на и над 65 години**. Националната програма за подобряване ваксинапрофилактиката на сезонния грип (2019-2022) дава възможност за **безплатно провеждане на имунизации на лица на и над 65 – годишна възраст при общопрактикуващите лекари**
2. Лица, страдащи от **хронични заболявания**:
  - хронични белодробни заболявания, вкл. астма
  - хронични заболявания на сърдечно-съдовата система
  - метаболитни заболявания, особено диабет
  - вродена и придобита имуносупресия, вкл. медикаментозна
  - носители на ХИВ и болни с клинично проявена ХИВ-инфекция
  - хемоглобинопатии
  - органна трансплантация
3. Лица, които са **изложени на повишен риск от заразяване с грип**:
  - лица, живеещи в организирани колективи (домове за медико-социални грижи, военни поделения, общежития)
  - лица, при които има повишен риск от заразяване във връзка с професията им (персонал на лечебни, здравни и социални заведения, транспортни работници, служители в армията и полицията и др.)
4. Всички, които **желаят да се предпазят** от заболяване.

ГРИПЕН СЕЗОН 2022/2023

През грипен сезон 2022/2023 в състава на сезонните четирикомпонентни противогрипни ваксини за Северното полукълбо, в т.ч. и за България, са включени следните щамове:

A/Victoria/2570/2019 (H1N1)pdm09- подобен вирус;

A/Darwin/9/2021 (H3N2)- подобен вирус;

B/Austria/1359417/2021 (B/Victoria lineage)- подобен вирус;

B/Phuket/3073/2013 (B/Yamagata lineage)- подобен вирус.

Противогрипната имунизация е високоефективна мярка за предпазване от грипа и неговите усложнения, налагащи болнично лечение или дори, водещи до смърт.

КАК ДА СЕ ПРЕДПАЗИМ ОТ ЗАРАЗЯВАНЕ

- ❖ Избягвайте близък контакт с болни лица. Ако сте болен, стойте на безопасно разстояние от другите, за да ги предпазите от заболяване.
- ❖ При заболяване останете вкъщи и не ходете на работа или училище, както и се въздържайте от излизания по други причини. Това ще предпази другите от заразяване.
- ❖ Избягвайте местата с много хора и масовите мероприятия.
- ❖ Покривайте устата и носа си с ръка или кърпичка за еднократна употреба при кашлица и кихане. След употреба изхвърляйте носните кърпички в кофата за битов отпадък.

КАК ДА СЕ ПРЕДПАЗИМ ОТ ЗАРАЗЯВАНЕ

- ❖ Миенето на ръцете ще ви предпази от заразяване. Измивайте ръцете си често и в продължение на най-малко 20 секунди със сапун и вода, особено след кашляне или кихане. При липса на условия за миене може да се използват влажни хигиенни кърпички за ръце или дезинфекциращ гел. Избягвайте да докосвате очите, носа или устата си.
- ❖ Почиствайте твърдите повърхности, като дръжки на врати, телефони, дистанционни управления и други често, като използвате обикновен почистващ препарат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Със своята изменчивост и бързо глобално разпространение грипните вируси остават непредвидими. Вероятността от възникването на нови високопатогенни щамове е реална. Усилията трябва да бъдат насочени не само към създаването на ефективен противогрипен препарат, а и към разработване на специфична ефикасна профилактика, която да предотврати неблагоприятните събития и да намали риска от тежко протичане.